

דבר העורר

ה - ר - א - ש - ו - נ

האנונימיות היא טבעו הראשון, הענווה היא טבעו השני.

הוא אפילו לא העלה על דעתו שיפורו יפורסם בפומבי, צנוע, צנוע.

יום אחד, לא סגרירי ולא אביבי, שגרתי לחלוטין, הוא פתח בשיחה עם בן תורה והשיח לפי תומו את אשר על לבו. דבריו היו כה מרגשים בפשטותם, עד שבתום שיחתם, בן שיחו נטל עט ונייר, והעלה על הכתב את אשר שמע. הוא ניסה לכתוב במקומו של האיש הצנוע ששוחח עמו.

הנה הם, המשפטים הללו, פה ולשון לאותו יהודי אנונימי צנוע ושקט.

למרות שאני נראה איש פשוט למדי, לאט לך רבי מלשופטני.

אמת, אני נושא על עצמי את כל הסיבות שבעולם כדי שתחשבני לאיש פשוט.

קסקט שחור ומיושן תולה על קדקדי.

חולצה משובצת בלווה, מתאמצת להשאר מחוברת לצווארון, מונחת עלי בריפון.

מכנסי האפורות, לא אחד, ראו ימים טובים יותר בעבר.

כפות ידי, הלא רואה אתה, מייבולות המה, מחוספסות וגסות.

משקפי הישנות תחובות על אפי וקשורות בחוט עבה לצווארי. אין לי כסף כדי לתקן אותם אם הם יישברו, חלילה.

אם לא די בכל אלו, אתה רואה אותי תדיר מהדס אחר רכב התברואה העירוני. אוסף את מה שאחרים השליכו.

אבל, אני הנני, ועודני, ראשון לומדי הדף היומי!!! השומע אתה? ה-ר-א-ש-ו-ן. רבים הם לומדי הדף היומי בכל העולם, נכון! הרבה מאד יהודים. אני הראשון שבהם.

לא, לא. הוא הניח יד כבדה על כתפי, לא הבנת אותי. כשרבי מאיר שפירא ייסד את הדף היומי, עוד לא נולדתי. אני לא היהודי הראשון שהתחיל ללמוד דף היומי. לא הבנת. אני

בן פקועה - המחלוקות, הראיות והדחיות

בסוגיות הבאות נעסוק בדינו של "בן פקועה". "בן פקועה" הוא עובר של בהמה שהוצא מרחמה לאחר שנשחטה כדת וכדין. אף על פי שהעובר לא נשחט, דרשו חז"ל מן הפסוק (ויקרא יא/ג) "כל... בבהמה אתה תאכלו", כי בן פקועה זה נותר לאכילה בשחיטתה של אמו. הרמב"ם (שמות ט/ו) מבאר, כי בלשון התורה עיתים שהאותיות "בית" ו"פה" משמשות לביטוי אותה כוונה. "בן פקועה", היינו: בן פקועה, שיצא לאוויר העולם משנבקעה כרסה של אמו.

במאמר הבא נתמקד בחקירה יפה מבית מדרשם של גדולי האחרונים, ובראיות נפלאות שהציבו הצדדים למחלוקת לכאן ולכאן.

השאלה שיש לדון בה היא, אם "בן פקועה" מותר באכילה משום שהתורה לימדתנו ששחיטת אמו כמוה כשחיטתו של העובר, או שמא גזירת הכתוב היא שהוא מותר באכילה, אך אין להחשיבו כמי שנשחט.

בעל ה"זכר יצחק" זצ"ל, הידוע בכינויו ר' איצליה פונוביצ'ער, מצטט את הגמרא (תמורה יב/א) המסתפקת, אם עובר בהמה שהוקדש לקרבן ואמו, שאינה קרבן, נשחטה מחוץ למקדש, נחשב כקרבן שנשחט מחוץ לבית המקדש. לו, אומר הגאון, "בן פקועה" אינו נחשב כמי שנשחט כלל, אין מקום לנידון זה של הגמרא, שהרי העובר לא נשחט, ואין כל עילה להתייחס אליו כ"שחוטאי חוץ".

בדומה לכך הוכיח בעל ה"מקור ברוך" זצ"ל (ח"א סי' ל"ד אות ט"ו) מדעת חכמים (פרה פרק י"ב משנה א' לפי פ"י הרא"ש והר"ש), שפרה מעוברת אינה ראויה לשמש כפרה אדומה, משום שלצורך פרה אדומה יש לשחוט בהמה אחת בלבד ולא שתי בהמות. הרי לנו, כי "בן הפקועה" נחשב כמי שנשחט בעצמו.

ואילו בעל ה"לב אריה" (לקמן ע"א רש"י ד"ה "דעובר") מוכיח להיפך, מן הגמרא האומרת, כי "בן פקועה" מותר באכילה גם אם נמצא מת. מאחר ששחיטת מת אינה נחשבת "שחיטה", מוכח בעליל, כי "בן פקועה" אינו מותר משום שנחשב כמי שנשחט, אלא גזירת הכתוב היא, שכל הנמצא במעי הבהמה השחטה, נאכל.

בעל ה"נאות יעקב" (סי' כ"ב אות ו') מוכיח מהגמרא (לקמן ע"ב), ש"בן פקועה" מותר מגזירת הכתוב, ואינו נחשב כמי שנשחט. בגמרא נחלקו האמוראים, אם חלבו של "בן פקועה" אסור, ככל חלב בהמה. אם סיבת היתר אכילת בן פקועה היא מפני שנחשב כמי שנשחט, אין כל הבנה בכך שחלבו של בן פקועה יהא מותר, וכי במה הוא שונה מבהמה רגילה שנשחטה. על כרחך, שהיתר אכילתו נובע מגזירת הכתוב שכל הנמצא במעי הבהמה השחטה מותר באכילה, ולפיכך נחלקו האמוראים אם חלבו של העובר כלול בהיתר זה.

לפנינו ראיות מוצקות לשני הצדדים, ויש בכך כדי להעניק הבנה מסויימת על עולמם הנפלא של בני הישיבות ואברכי הכוללים, הממשיכים לדון בסברות אלו ובודקים, כיצד

לעילוי נשמת

חנה שוור

מרת חנה שוור חיים יעקב ז"ל

בת הר"ר חיים יעקב ז"ל

נלב"ע י"א ניסן תשכ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר אבי שוור הי"ו ומשפ' שיחיו - סביון

לעילוי נשמת

יוסף שפילברגר ז"ל

הר"ר יוסף שפילברגר ז"ל

ב"ר צבי ז"ל

נלב"ע ט"ז ניסן תשל"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידנו הר"ר שלמה ותרצה האזור שיחיו - תל אביב

לעילוי נשמת

יענטה יהודית לינצר

מרת יענטה יהודית לינצר ע"ה

ב"ר חיים אשר אנשיל זאב ז"ל

נלב"ע י"ג ניסן תשנ"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר שמואל לינצר הי"ו ומשפ' שיחיו - פ"ת

ידחה גאון פלוני הוכחה נפלאה זו שהוצגה נגד שיטתו, ולהיפך. כדי להתבשר מעט מעולמה של תורה, בחרנו לסיים את המאמר בראיה ניצחת, לכאורה, ובדחייתה. הגאונים רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל ורבי יצחק זאב סולוביצקי זצ"ל, החליפו ביניהם מכתבים בנידון זה. באחד המכתבים טען בעל ה"חזון יחזקאל", כי בן פקועה אינו נחשב כמי שנשחט, שאם כן, לא ניתן להבין את הגמרא (לקמן עה"ב) האומרת, ש"בן פקועה" נחשב כמי שנשחט, מדוע יש לאוסרו?

הגר"י מבריסק זצ"ל (חידושי מרן רי"ז הלוי עמ' 158) דחה הוכחה זו, תוך שהוא מסתמך על קביעתו של אביו, הגר"ח מבריסק זצ"ל, ששחיטת "טריפה" אינה נחשבת שחיטה המתירה באכילה, וממילא, אומנם העובר נשחט, אך בשחיטה שאינה מועילה [נעיי"ש מה שהוסיף בביאור הדברים]. [נעיי" כל זה ב"אתון דאורייתא" לגאון רבי יוסף אנגל זצ"ל, סי' י"ד, ועיי' ב"קהילות יעקב" סי' י"ט מש"כ ביישוב הסתירות].

דף עא/ב טהרה בלועה

האם יש לנהוג דיני טומאה בעובר כהן

בסוגייתנו אנו למדים, כי "טהרה בלועה" אינה נטמאת. וכגון, אדם שבלע טבעת ונכנס לאהל המת, הוא נטמא והטבעת אינה טמאה, משום שהיא בלועה. במאמר הבא נעסוק בהלכה שהתחדשה על ידי חלק מן האחרונים, לגבי איסור טומאה לכהנים. גם בזמן הזה, שכולנו טמאי מתים, הכהנים הזכרים מוזהרים שלא לטמא את עצמם בשנית [נעיי' רמב"ם וראב"ד הל' נזירות פ"ה הל' י"ז וב"משנה למלך" הל' אבלות פ"ג הל' ה' ובי' המפתח שם]. משכך, נדרש ה"ירקח" (הובא בש"ד יו"ד סי' שע"א ס"ק א') לשאלה, כיצד אשת כהן מעוברת רשאית להכנס לאהל המת ואינה חוששת שמא עוברת זכר? ה"ירקח" השיב, כי מאחר שהעובר ספק זכר וספק נקיבה, וכמו כן ספק אם יולד או יהא נפל, הרי לפנינו ספק ספיקא, ואין להחמיר.

העובר בלוע, וכיצד הוא נטמא? הפוסקים [נעיי' "מגן אברהם" או"ח סי' שמ"ג ס"ק ב', "פתחי תשובה" יו"ד שם ס"ק א', שו"ת רדב"ז סי' ר' ועוד] נזעקו למקרא תשובתו של ה"ירקח". האם ה"ירקח" סבר שעובר מסוגל לקבל טומאה? האם הוא נקט שהאיסור לטמאות כהן תקף גם לגבי עובר? [נעיי' קונטרס קבא דקושיא, וב"קובץ שיעורים" ח"ב סי' מ"א]. על כולנה הקשו האחרונים, לשם מה ה"ירקח" נדרש להיתר זה של "ספק ספיקא", הרי העובר בלוע במעי אמו, ולמדנו בגמרתנו, שטהרה בלועה אינה נטמאת. פשוט וברור, איפוא, שאמו רשאית להכנס לאהל המת ללא חשש, מה צורך יש בהיתר "ספק ספיקא"?

איסור טומאה ואיסור כניסה: מכח קושיה עצומה זו, אחרונים רבים (שו"ת "זכר יצחק" סי' ס"ז, שו"ת "אחיעזר" ח"ג סי' ס"ה, "קובץ שיעורים" ח"ב סי' מ"א) מחדשים, כי מלבד האיסור לכהן להטמא למת, חל עליו איסור נוסף **להכנס** לאהל המת. כלומר, שני איסורים נפרדים הם, הטומאה והכניסה [נעיי' ש"ד סי' ש"ע ס"ק ד' ותורת הנזיר נזירות ג-ה]. מעתה, אף על פי שהעובר אינו נטמא, מחמת היותו טהרה בלועה, הדין היה נותן לאסור על אמו **להכנס** לאהל המת. לפיכך, נזקק ה"ירקח" להיתר "ספק ספיקא" אשר לפיו, הותרה כניסתה לאהל המת. היוצא מכך הוא, כי במקרה שלא קיים ספק לגבי זהותו של העובר וידוע כי הוא זכר, אשת הכהן אינה רשאית להכנס לאהל המת.

ברם, חידוש עצום זה, אינו מוכרח כל עיקר. היו שפירשו ("נתיב חיים" על שו"ע או"ח שם), כי דברי ה"ירקח" נסובים על יולדת הנכנסת לבית שיש בו מת, כדי ללדת באותו בית. מעתה, הנידון אינו לגבי "טהרה בלועה" בהיותו עובר, אלא לאחר לידתו, כאשר התינוק הכהן ייטמא מהמת המצוי בבית. על כך עונה ה"ירקח", כי לפנינו ספק ספיקא. ספק זכר ספק נקיבה, וספק נפל [נעיי' "משנה ברורה" סי' שמ"ג ס"ק ג']. כמובן, לאור פירוש זה מתאדות מאליהן השאלות, האם ה"ירקח" סבר שעובר מסוגל לקבל טומאה, והאם יש איסור לטמאות עובר כהן, שכן, פסקו של ה"ירקח" נסוב, על התינוק הכהן העומד לצאת לאוויר העולם.

דף עב/ב מה מצינו בטרפה ששחיטתה מטהרתה

שחיטת כבשים לצורך לימוד הלכות שחיטה

אלפי אנשים השתתפו בכנסים ברחבי הארץ ובעולם, בהם נערכו שחיטות של כבשים, כדי להדגים ללומדי הדף היומי את הלכות שחיטה ואת הלכות בדיקת הבהמה לאחר שחיטתה, הנלמדים במסכת חולין. בכל הכנסים הללו, עמד השוחט ובירך בשם ומלכות את ברכת השחיטה. השוחט אינו מיעד לאכילה את בשר הכבש הנשחט, מחמת תקנות הבריאות שנחקקו על ידי השלטונות, הקובעות שאין לאכול מבשר בעל חיים שנשחט מחוץ לבית המטבחים. לפיכך, ביקשו רבים מן המשתתפים לברר, מדוע מברכים על שחיטת הכבש, כאשר הבשר אינו מיועד לאכילה גם אם ימצא כשר.

נפתח בסוגייתנו. במשנתנו נקבע, כי שחיטת "טריפה" מטהרתה מידי נבלה. היינו: בהמה שמתה הרי היא נבלה ואדם הנוגע בה נטמא. אך בהמה שנשחטה כדת וכדין, אינה נבלה, גם אם היא "טריפה" שאינה ראויה לאכילה.

שחיטת יונה ספק "טריפה": מעשה ביונה שהיתה ספק "טריפה", ורש"י הורה לברך על שחיטתה, שכן, די בכך שהשחיטה מתירתה מידי נבלה כדי שהשוחט יברך ("אור זרוע" ח"א הל' כיסוי הדם סי' שפ"ז). הגאון רבי ברוך שמואל דוויטש שליט"א ("ברכת חולין", שיעור א') כותב, כי ניתן לבאר את שיטת רש"י על פי דרכו של הט"ז [הובאה בגליון 244

הראשון שלומד דף היומי. לא הבנת? אם יש לך זמן, אסביר את עצמי. תבין את הכל. כבר אמרתי לך, ואם לא אמרתי, אומר עכשיו. מעולם לא למדתי מקצוע הגון לשמו, הודסה, מחשבים, ועוד לימודים שאיני רוצה להעלות על שפתי כדי לשמור על שינוי. מלפנים, שנים רבות, הופנתי למחלקת התברואה על ידי לשכת התעסוקה, וכבר שלושים ושנים שנה שאני מקפץ אחרי רכב הפינוי, ונועה את מה שצריך לעשות.

אני צריך לקום בשלש בבוקר לעבודתי. תשאל את הנהג של ה"פאחאזבל", הוא גיד לך. שלש בבוקר. ואני, אבא שלי נחו עדן אמר לי, תלמד תורה לפני הכל. משה, תעשה מה שאתה צריך, אבל קודם כל תלמד תורה. אתה מבין? אני רואה שאתה מתחיל להבין, נכון? אז תראה, אבא שלי היה קם בשבע בבוקר והולך ללמוד תורה, אחר כך הלך לעבודה. אבל מה אני יכול לעשות, העבודה שלי מתחילה בשלש בבוקר, אז אני לומד תורה בשתיים בלילה, משכים שעה אחת לפני הזמן ולומד תורה. הדף היומי. לפעמים אני עוד רואה את המניינים המאוחרים של אלה שעוד לא הלכו לישון, כשהם מתכנסים ב"זכרון משה", חלק מהם קבועים, באותה שעה, לא משנה.

העיקר, הבנת? בשתיים בלילה, אני פותח את העיניים העייפות שלי, ואומר ברכות השחר, ואחר כך, אני פותח את הגמרא ולומד את הדף היומי. לפעמים, אגלה לך, אני גם מצליח ללמוד תוספות קטן, בדרך כלל, התוספות שלמעלה, שנגמר אחרי ארבע שורות.

אחרי שעה אני סוגר את הגמרא, נותן לה נשיקה חזקה, ולפני שאני לובש את הכפפות על הידיים, אני מחבק אותה ומחזיר אותה לארון, ואז אני יוצא לעבודה, ואין מאושר ממני עלי אדמות.

אתה מבין, הבנת, אני בטוח, רואים עליך, נכון? אתה יודע מה זה, להיות ה-ר-א-ש-ו-ן שלומד דף היומי?

הוא שפסף את כפות ידיו המיובלות, תחב את משקפיו לעבר עיניו קצרות הרואי, הטיב את מכנסיו האפורות, הידק את צווארנו הבלה, מחץ את כובעו על קדקדו ונעלם בשקט.

האיש הראשון בעולם שלומד את הדף היומי.

ירושלים

ניסן תשס"ד

מוקדש לאיש היפשוט, לומד הדף

.....
המנוגין לזכות את הרבים בסיפור מעיין,
או עובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בפור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....

בברכת התורה העורך

פנינים

ידועה היא קושיית הבית יוסף בהלכות חנוכה, מדוע חנוכה נקבע למשך שמונה ימים, הלא בפך השמן היה די שמן ליום אחד? הנס, התרחש, איפוא, במשך שבעה ימים בלבד? **תירוץ** גאוני מופיע בשם ה"שואל ומשיב": בעלי התוספות (שבת כא/ב) כותבים, כי היה ניכר על כד השמן שלא הוסט על ידי הטמאים, כי אם היה מוסט על ידם היה נטמא.

ברם, יתכן לתרץ, שהשמן אכן הוסט על ידם, אלא שהשמן שנתרבה בנס כבר היה מצוי בו בכח, בבחינת "טהרה בלועה" שאינה מקבלת טומאה, וכשנתרבה השמן, בטל המיעוט והטמא ברוב הטהור. נמצא, שגם ביום הראשון היה נס, שאלמלא כן, לא היה ניתן להדליק בשמן זה גם ביום הראשון (שו"ת רביעא ח"ב סי' ק"ד).

דף עג/ב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו
גופת החייל נשארה שלימה

"ובשר בשדה טריפה לא תאכלו" (שמות כב/ל). לא רק בבית, כותב ה"קול יהודה" יש לזהר היטב במאכלות אסורות, גם ב"שדה", בדרך, שלא בתנאים הרגילים, גם כן יש להקפיד בכך...

בקשר לכך הוא מזכיר את הסיפור הידוע אודות העיירה שהעתיקה את בית הקברות, עקב דרישת השלטונות, ולהפתעת הכל נמצאו שני נקברים שלמים, גופו של איש צדיק וקדוש שגר שם בעבר, וגופו של חייל רוסי אחד. מיהו חייל זה? התברר שהלה הוא יהודי שגויס לצבא הרוסי, ומסר שם את נפשו על זהירות במאכלות אסורות. כשנודע למפקד פלוגתו על כך, הוא ציוה להאכילו בשר חזיר. משמיהן - אחוזו בו שני חיילים וניסו להלעיטו בעל כורחו, אלא שתוך כדי כך נחנק ומת (ילקוט חמישיא, שמות).

דף עה/ב כל מילתא דתמיהא מיזכר דכירי לה

הפליאה היא סיבת ההשכלה
מכאן - כותב הגר"ח קנייבסקי שליט"א - מקור לחדש חידושי תורה: על ידי החידושים זוכרים את הלימוד, שכן "מילתא דתמיהא מיזכר דכירי לה" (ספר זכרון, ח"ב).
ואכן באחד משיריו כותב האבן עזרא: "הפליאה היא סיבת ההשכלה"!!!

דף עה/ב הכל מודים בקלות בן קלוטה בן פקועה

העגלים ההרוגים שנאכלו בחתונה
כאמור כאן במרא, אף על פי שכן פקועה טעון שחיטה מדרבנן, כאשר יש שני דברים מתמיהים, אין צורך בכך, שכן "תרי מילתא דתמיהא מיזכר דכירי אינשי" ולא יטעו להתיר בשר רגיל בלא שחיטה.

בעל האור זרוע מספר, שבהזדמנות מסויימת נתקבצו בני פקועה רבים. רב האי גאון ציוה להורגם בלא שחיטה ולאוכלם בסעודת חתונה, שכן, אף כאן יש שני דברים מתמיהים, ריבויים של בני פקועה, ועובדה זו שאכלום בחתונה... (אור זרוע ח"א סי' תמ"ה, ועיי' באנציקלופדיה תלמודית, בן פקועה, 44).

דף עז/א התורה חסה על ממונם של ישראל **למהר בתפילה - שלא להפסיד ממון**

מעשה נזדמן הגאון רבי ישראל מסלנט זצ"ל לוורשה וביקר שם אצל האדמו"ר בעל החידושי הרי"ם מגור זצ"ל. הרבי כיבדו עד מאוד, וכשנפרדו ליווהו לרחוב. חיש מהר עברה השמועה בין החסידים כי גברא רבה בא לעיר עד כדי כך שהרבי חלק לו כבוד רב, ותיכף ומיד התמלא ביתו קהל גדול של חסידים שבאו להקביל את פניו. בתוך כדי כך, הוא עמד להתפלל מנחה, ולהשתוממות ההמה הרב, קיצר "הצדיק הליטאי" בתפילתו, וסיימה מהר מאוד, מן הראשונים ממש!!!

כשרות אותם תמיהים על כך ענה להם: **ראיתי** כי אנשים רבים בטלים ממלאכתם עבורי. הסנדלר עזב את מרצעו, החייט הניח את מחטו, הנפח נטש את מפוחו, והסוחר סגר את חנותו. אם אאריך בתפילתי, הריני מפסיד ממונם של ישראל... ("זהירו בממון חבריכם", רמ"ז).

דף עה/א צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים

תפילה עבור חולה
בערב ימיו, כשהיה כמעט רתוק למיטתו, ביקש הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל מאנשי ביתו כי יביאוהו אל הכותל המערבי. **הבינו** אלו כי מצבו החמור מניעו לבקש לבוא אל שריד בית מהקדש בכדי לעורר רחמים על עצמו, ומילאו את בקשתו בחפץ לב, על אף הקושי הרב שהיה כרוך בדבר. **מה** נדהמו לראות את רבי חיים, בהגיעו אל הכותל, שולף מכיסו פתק שנמסר לו עם שמו של חולה, ומעטיר בתפילה עבור אותו אדם.

במאמר "האם השחיטה היא מצווה?!", שברכת השחיטה אינה ברכת המצוות אלא ברכת השבת, ולפיכך, ניתן לברך על כל שחיטה בעלת משמעות הלכתית. מאחר שדעתו של רש"י אינה מוסכמת, נפסק להלכה (רמ"א יו"ד סי' י"ט סעי' א'), שאין לברך על שחיטה מעין זו [שהרי ספק ברכות להקל], ויש לברך על שחיטה שנועדה לצורך אכילה בלבד, כלשון הפסוק (דברים יב/כא) "וזבחת... ואכלת", אשר ממנו למדו חז"ל שאין לאכול מבהמה שלא נשחטה.

השוחרט בהמות לצבא נוכרים, צריך לברך? הלה זו, עוררה שאלות הלכתיות רבות בעלי מאפיינים שונים. הנה, יהודי שהיה ממונה על אספקת בשר לגדודי צבא נוכרי, שאל את בעל ה"שער אפרים" (סי' נ"ז), אם עליו לברך כאשר הוא שוחט בהמות עבור הצבא, תוך כדי שהדגיש כי הוא "שוחט" בלבד, אך אינו יודע לבדוק את הבהמה לאחר השחיטה אם "טריפה" היא. הוא השיב ליהודי זה, כי לא יברך על השחיטה, שהרי חכמים אסרו לאכול מבשר בהמה שלא נבדקה, ושחיטה זו אינה נחשבת "ואכלת וזבחת" [עיי' דעת תורה למהרש"ם ריש סי' י"ט, שיש סוברים, ששחיטה זו נחשבת "ואכלת וזבחת", משום שאם הריאה נאבדה, וחכם מכריע שאי אכילת הבהמה הוא הפסד מרובה, מותר לאוכלה גם ללא בדיקה]. **אולם**, אם הוא בודק את הריאה, "ויכול להיות שגם ישראל יאכל ממנה מעט, צריך לברך" (יערוך השולחן, שם, סעי' ב').

שחיטת בשר בשבוע שחל בו ט' באב: שאלה דומה הונחה על שולחנו של בעל ה"שבות יעקב" (שו"ת ח"ב סי' ל"ו), על ידי יהודי שתפקידו היה לספק בשר לשר חשוב במדינתו, כולל בשבוע שחל בו תשעה באב, כמוכן. מאחר שבשבוע זה נוהגים שלא לאכול בשר, היהודי שאל, אם עליו לברך על שחיטת הבהמות הללו, וגם בשאלה זו נחלקו הפוסקים.

בעל ה"שער אפרים" (סי' ס"ו) הורה, כי יש לברך על שחיטה זו, שהרי איסור אכילת בשר בתשעת הימים אינו מעיקר הדין אלא מנהג ישראל, הרי שהבשר נותר באכילה (שו"ת "פרי תבואה" סי' ס"ו). בעל ה"שבות יעקב" (שם) הורה לשוחט, כי אם הבשר הנשחט על ידו לא יתקלקל עד השבת הקרובה, או שיתכן שחולה המצוי במקום יאכל מבשר זה, אזי יברך על השחיטה, שהרי באפשרותו לאכול מבשר זה בהיתר. נמצאנו למדים, כי כל שחיטה שיש אפשרות מסויימת שיהודי יאכל ממנה, יש לברך עליה, אף על פי שמטרת השחיטה אינה עבור אכילה.

ברכה אחרי השחיטה: מפתיע לגלות, כי לדעת ה"אור זרוע" (ח"א ה' כיסוי הדם סי' שפ"ז), וכך פסק הרמ"א (שם), פעמים שיש לברך רק לאחר השחיטה! זאת, כאשר אדם שוחט בהמה שעוד בחייה התעורר ספק שמא היא "טריפה", אזי ישחטנה, ואם תמצא כשרה, יברך על שחיטתה (ועיי' בביתאור הגר"א שמקורו בירושלמי, ועיי' בש"ך סי"ק ג' וביפתחי תשובה" שם).

דף עב/ב כל העומד לחתוך כחתוך דמי

שימוש בחלה בעלת קצה חרוך ללחם משנה

הכל מכירים את ההלכה, כי בשבת "בוצע על שתי ככרות שלמות" ("שולחן ערוך" או"ח סי' רע"ד סעי' א'). ה"משנה ברורה" (שם סי' ב') מוסיף: "ועוגה שנשרפה קצת ועדיין לא נחתך ממנה, יש אומרים דיוצאין בו לעניין לחם משנה". מאחורי המשפט הקצר והתמימים הזה, מסתתר נידון הלכתי מרתק ביותר, שעליו נעמוד במאמר הבא.

כל העומד להחתך כחתוך דמי: לאחר שלמדנו את הכללים המפורסמים, "כל העומד לזרוק - כזרוק דמי" (פסחים ג/ב), "כל העומד לגזוז - כגזוז דמי" (כתובות נא/א), "כל העומד לפדות - כפדוי דמי" (בבא קמא עז/ב), השבוע נלמד על "כל העומד לחתוך - כחתוך דמי" (חולין עב/א), שהוא חידוש מבית מדרשו של רבינא, ולפיו, חפץ שלם העומד להחתך, נחשב כחתוך מעתה. מכאן ועד ללחם משנה קצרה הדרך, כך בכל אופן קבע בעל ה"שער אפרים" (סי' א'), סבו של ה"חכם צבי".

בסימן הראשון של ספרו, מציג בעל "שער אפרים" שאלה שנשלחה לעיונו. יהודים אפו חלות לשבת, ואחת החלות נחרכה בקצה, כך שללא כל ספק גורלה נגזר להחתך ולא להאכל. מאחר שיש צורך בשתי חלות שלמות ללחם משנה, לכאורה, אין להשתמש בחלה זו, שהרי "כל העומד להחתך כחתוך דמי" והרי זה כאילו מונחת לפנינו חלה חתוכה.

ואם תאמר, מה עניין "כל העומד להחתך" לנידונו - תינח במקומות שבהם חובה לחתוך את החפץ לפי ההלכה, אזי חל הכלל כל העומד להחתך כחתוך דמי, שכן, **חובה** לעשות כן, וממילא גזירת החיתוך כבר טמועה בחפץ. אך במקרה שלפנינו, מדובר בעניין של טעם, ואנו מנחשים, נכונה, כי בעל החלה יחתוך ממנה את החלק השרוף, אך כל עוד לא עשה כן, מדוע להתייחס אל החלה כחתוכה כאשר אינו מכריחו לחותכה?

ובכן, ה"שער אפרים" נתן את דעתו על שאלה זו, והוא מאריך להוכיח, כי הכלל "כל העומד להחתך" תקף גם במקומות שבהם החפץ עתיד להחתך מחמת המציאות ולא מפני כורח ההלכה.

ובכל זאת, הוא קובע, רשאי בעל החלה להשתמש בה ללחם משנה, משום שלא נפסקה הלכה כרבינא, ש"כל העומד להחתך כחתוך דמי".

יש החולקים עליו וסוברים, כי פסקו של רבינא לא נדחה, ומכל מקום, הם אומרים,

אפשר לקיים את מצוות לחם משנה על ידי חלה זו, כל עוד הקצה החרוך ראוי לאכילת אדם (שו"ת "מקום שמואל" סי' מ"ה). להלכה ראוי לכתחילה להמנע מקיום מצוות לחם משנה על חלה שקצה חרוך, אם אינו ראוי לאכילת אדם (ישמירת שבת כהלכתה, פרק נ"ה סעי' ז).

מה בין 'שטיבל' לבית הכנסת?

דף עה"ב מישתא הוי שתי ליה ושתיק ליה תמיהה גדולה תמה הרשב"ש [בנו של התשב"ץ]. בית הכנסת הוא מקום קדוש, "מקדש מעט", וכיצד זה היו אמוראים שאכלו ושתו בבית הכנסת. אין זאת, הוא מסיק (שו"ת רשב"ש סי' רע"ד), אלא שהאמוראים הקפידו להשאר בבית הכנסת לבל יפסידו דברי הלכה שייאמרו בו בשעה שישוהו מחוצה לו, כנאמר (ביצה כ"ב), "לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת", ולפיכך, הותר להם לאכול ולשתות בו. כמו כן, אם הלומד יזדקק לצאת מבית הכנסת כדי לאכול ולשתות, הוא יתבטל מתלמודו. ברם, הוא מסיים: "ובדורות הללו שאינן כל כך שקדנים... אין ראוי לשתות, אלא לצאת לחוץ ולשתות".

תלמיד חכם, רשאי לאכול ולשתות בבית הכנסת לצורך לימודו: להלכה לא נפסק כדעתו, אלא כתב ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' קנ"א סעי' א'), כי תלמיד חכם הלומד בבית הכנסת, רשאי לאכול ולשתות בו בשעת הדחק, ולדעת ה"מגן אברהם" (או"ח סי' קנ"א ס"ק ב'), אם על ידי אכילה מחוץ לבית הכנסת יתבטל מתלמודו, הרי זו שעת הדחק והוא רשאי לאכול בבית הכנסת (ישמנה ברורה" שם ס"ק ז', ועיי' "ביאור הלכה" שם, שכתב להקל לגבי שתיה גם לגבי מי שלימודו אינו קבוע).

התעוררות הקהילות למניעת בזיון בית הכנסת: ועינינו תחזנה, כותב ה"ביאור הלכה", כי העם נהגו להקל ולשתות בבית הכנסת, וככל הנראה, ההמון סומך על השיטות הסוברות, כי ניתן להתנות בעת בניית בית כנסת, שישתמשו בו גם לשימושים של חול (בה"ל שם בשם "ברכי יוסף", בסד"ה "אבל"). אולם, מאחר שהלכה זו אינה פשוטה כל עיקר, ואינה חלה בכל המקרים, לכל השיטות (ראה "שולחן ערוך" שם סעי' י"א, ו"משנה ברורה" וביאור הלכה שם), ומלבד זאת, יש דברים שבוודאי אסור לעשות גם בבית כנסת שהתנו שישתמשו בו לשימושי חול - התעוררו בקהילות שונות בדורות הקודמים, לכנות את בתי הכנסת שלהם "שטיבל", "קלויז", וכדומה, ועל ידי כך היה זה בית ועד לחכמים לכל צרכיהם, ולא דווקא לתורה ולתפילה, וממילא אין לו קדושת בית הכנסת (ראה "דברי חיים" ח"ב חו"מ סי' ל"ב, ו"פסקי תשובות" ח"ב סי' קנ"א אות כ"א).

היו אף אדמו"רים שהקפידו על כך, שהבימה תעמוד במרכז הקלויז בשעת קריאת התורה בלבד, כדי להדגיש שאין זה בית כנסת ("פסקי תשובות" שם).
בכל מקום תפילה, אין לנהוג בקלות ראש: ראוי לציין, כי גם במקום שלא חלה עליו קדושת בית הכנסת ובית המדרש, אין לנהוג בשחוק ובקלות ראש, משום שאין לנהוג בבזיון במקום שמתפללים בו ויש בו ספר תורה (עיי' "פסקי תשובות" שם, עיי"ש הערה 110).

בחר דף גמרא

הקדם והנצח את נשמת יקירך ז"ל
שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:

תמוז, אב, אלול, תשרי וחשוון
בדף הגמרא, מסכתות
בכורות, ערכין ותמורה

4600 לומדי השיעורים

בדף היומי ילמדו לעילוי הנשמה
המונצחת בעמוד הגמרא, ויקוים בה
"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"

לפרטים והרשמה ב"מאורות":

טלפון: 03-6164725

פקס: 03-5780243

לעילוי נשמת

הר"ר יהושע לרנר ז"ל

ב"ר שלום ז"ל

נלב"ע א' חנוכה"מ פסח י"ז ניסן תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדו הר"ר שלום
לרנר שיחי - אנטוורפן

לעילוי נשמת

הר"ר ברוך לורינר ז"ל

ב"ר יונה ז"ל נלב"ע י"ב ניסן התשל"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בתו וחתנו שיחיו

לעילוי נשמת

מרת שרה רחמה רזנפלד ע"ה

ב"ר נחמן ז"ל נלב"ע ט"ו ניסן תש"ן

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנם וכלתם הר"ר נחמן
והנייה רזנפלד שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר מאיר זוסוויץ הי"ד

ב"ר יעקב יוסף ז"ל נלב"ע ט"ו ניסן תשי"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בתו וחתנו דבורה ואריה
יעקובסון שיחיו

לעילוי נשמת

הרב ר' שמואל אליעזרי זצ"ל

ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע ג' אדר תשנ"א

והרבנית מרת בתי'ה אליעזרי ע"ה

ב"ר ישראל זאב הלוי איש הורוויץ זצ"ל

נלב"ע ז' ניסן תשמ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

כנס ארצי למגידי השיעורים

בפרוס השנה האחרונה במחזור "הדף היומי" יתקיים

כנס חיזוק והתלכדות

לכלל מגידי השיעורים בדף היומי

בהשתתפות מרבן ורבנן גדולי ומאורי הדור שליט"א

הכנס יתקיים אי"ה ביום חמישי כ"ד בניסן תשס"ד
באולמי "היכלי מלכות" רחוב שלמה המלך, בני ברק
בשעה 20:00 בדיוק

בתוכנית:

- ★ דבר גדולי ישראל שליט"א
- ★ חלוקת גמרות מסכת חולין, עד סוף המסכת
- ★ רעיונות ופתרונות לבעיות העומדות בפני מגידי השיעור
- ★ תורת הנאום - עמידה בפני ציבור, מפי מרצה בכיר

- כיבוד קל יוגש במהלך הערב -

בברכת פסח כשר ושמח

"מאורות הדף היומי"

ההרשמה **חובה** בטלפונים:

איזור ירושלים 054-868755 שאר איזורי הארץ: 067-906657

הסעות
מכל
רחבי
הארץ